

Gönderim Tarihi: 05.12.2017

Kabul Tarihi: 10.10.2018

ÖĞRETMEN METAFORLARINA İLİŞKİN KÜLTÜRLERARASI BİR ÇALIŞMA(TÜRKİYE VE AHISKA)¹

A Cross-Cultural Study Related to Teacher Methapors
(Turkey and Ahiskan)

Ahmet ÖZMEN

Dr. Öğr. Üyesi. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim
Dalozahmet70@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1091-5111

Emine ER

Arş. Gör. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim
Dalmtsoe94@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4738-9749
Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Bu çalışma, Dünya'nın çeşitli ülkelerinde yaşamak zorunda bırakılmış ve şu anda Türkiye'de öğrenim görmekte olan, Ahıska kökenli öğrenciler ile Kafkas Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan diğer öğrencilerin öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koymak, iki grup arasındaki benzerlikler ve farklılıkları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçladığından betimsel bir araştırmadır. Verilerinin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya, Ahıska kökenli 55 üniversite öğrencisi ile Türkiye'den 66 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda iki grup arasında önemli bir farklılığın olmadığı ve birbirlerine benzerliklerinin daha yoğun olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Metafor, Öğretmen Metaforu, Ahıskalı Öğrenciler

Abstract

This study was conducted to reveal the metaphors of the students from Ahıska origin who have been forced to live in the world's various countries and currently studying in Turkey and the other students at the Kafkas University about concept of teacher. Aim of this study is to find out the similarities and differences between the two groups. The study was applied at Kafkas University. Descriptive research method was used in this research. This method aims reveal the present situation as it is. A content analysis technique was used to analyze the data. The study was carried out with 55 students from Ahıska origin university students from various countries and 66 university students from Turkey. As a result of the study, there was no significant difference between the two groups and the similarity between the two groups was found to be more intense.

¹ Bu çalışma 9-11 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Kafkas Halk Kültürleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Keywords: Teacher, Metaphor, Teacher Metaphor, Ahiska Origin Students

1. GİRİŞ

İçinde yaşanılan kültürde, öğretmene yapılan yüklemeler ve öğretmenle ilgili değerlendirmeler çocuğun dünyasında öğretmen algısını oluşturan önemli etmenler arasında yer almaktadır. Doğan'a (2011, s.583) göre, eğitimin önemli işlevleri arasında, genç kuşakları kültürel değişime hazırlamak, onların yeni yöntem ve tekniklere uyum sağlamasına yardımcı olmak, gelecekte ortaya çıkacak olası sorunları önlemeye çalışmak gibi işlevler yer almaktadır. Eğitimin bu işlevleri yerine getirebilmesi için, Oktar ve Yazçayır (2008, 8)'e göre öğrenci, öğretmen ve eğitim programı öğelerinin birbiriyle etkileşim içerisinde olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bu üç öğe nitelikli eğitim sistemini meydana getirmektedir. Fakat öğretmen bu öğeler içerisinde daha aktif bir rol oynamaktadır.

Öğretmen, genç kuşakları, değişim kültürüne hazırlayan bir önderdir. Öğretmen, bu önderliğin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğuna dair bir farkındalığa sahiptir (Doğan, 2011, s.586). Akyüz (2001, s.396), öğretmenin eğitim sistemi içindeki bu başat rolü düşünüldüğünde, nitelikli öğretmen yetiştirmenin bir toplum için elzem olduğunu öne sürmektedir.

Öğretmenin hem toplum hem de okul içinde önemli rolleri vardır. Özellikle öğrencinin başarısında, öğretmenin yeri ve önemi yadsınamaz. Bu bağlamda, öğretmenlik mesleği profesyonellik gerektiren özel bir meslektir (Yıldırım, Ünal & Çelik, 2011, s.92). Öğretmen olmak için eğitim fakültelerine giren bireyler, aynı zamanda, öğrencilik yılları sürecinde gerçekleştirdikleri informal gözlemler ve farklı yapıdaki öğretmenleriyle olan iletişim ve etkileşimleri sonucunda edindikleri tecrübelerine bağlı olarak öğrenme, öğretme ve okul gibi olgular hakkında çeşitli kişisel tutumlar geliştirirler. Bu açıdan bakıldığında, öğretmen adaylarının "öğretmen" olgusuna ilişkin geliştirdikleri algıları ortaya çıkarmak ve irdelemek öğretmen eğitimcileri açısından önemlidir (Saban, 2004, s.18). Öğrencilerin algı dünyalarında, öğretmen figürünün oluşmasında öğretmenlerin nitelikleri, önemli bir yere sahiptir. Bu algının belirlenmesinde metafor (mecaz-benzetim) çalışmalarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Metaforlar, eğitim felsefelerini belirlemek ve insan bilişinin sınırlarını çerçevelemek için önemlidir (Nikitina & Furuoka 2014, s.219). Son otuz yılda, filozoflar, psikologlar ve dilbilimcilerin, literal (gerçek) dil yerine metaforik (mecazi) dil üzerinde yoğunlaştıklarını, bu dilin kolayca sınırlanamamasına karşın, dil ve düşüncenin vazgeçilmez olduğunu ifade etmektedir (Goatly 1997, s.162). İnsanların özel dünyalarını keşfetmenin işlevsel yollarından biri

olan metaforlar (Herbert, 2009, s. 2; Mahlios, Shaw & Barry, 2010, s.2), Arslan ve Bayrakçı (2006, s.100)'ya, genel olarak bir fenomenin veya bir kavramın daha bilinen terimlerle nitelendirilmesidir. Metaforlar, benzetim yoluyla iki şey arasında bağlantı kurmayı sağlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmen kavramının metaforlar yoluyla incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim Wan, Low & Li (2011, s.411) tarafından yapılan, öğrencilerin bakış açılarıyla öğretmen metaforlarını ortaya koyan bir çalışmada, öğrenciler tarafından üretilmiş olan metaforlara bakılarak, öğretmenlerin kendi öğretim programlarını değiştirdikleri ifade edilmektedir. Herbert (2009, s.6) metaforların, öğretmenlerin kendilerini nasıl gördüklerini de ortaya çıkardığını ifade etmiştir. Metaforlar yoluyla öğretmenin kendisini değerlendirmesi aynı zamanda kimliğinin öğelerini yansıtmaktadır. Metafor çalışmalarının öğretmen yetiştirme alanında önemli bir etkisinin olduğu ileri sürülebilir. Literatür incelendiğinde bu amaçla birçok araştırmacının, metaforları araştırma aracı olarak kullanarak çalışmalar yaptığı da görülmektedir (Saban, 2004, s.131-155; Saban, Koçbeker & Saban 2006, s. 461-552; Cerit, 2008, s.693-712; Yılmaz, Göçen & Yılmaz, 2013, s.151-164; Koç, 2014, s. 47-72).

Bu çalışmada ise kültürler arası bir bakış açısıyla, Ahıska kökenli öğrenciler ile Kafkas Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan diğer öğrencilerin, öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını karşılaştırmalı olarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın kültürlerarası bir nitelik taşıması nedeniyle araştırmanın bu kısmında Ahıska Türkleri ile ilgili kısa bir bilgiye yer verilmiştir.

İlk olarak Orta Asya'da yaşamış ve büyük göçler sonrasında farklı coğrafyalara yayılan Türklerin yerleştikleri coğrafyalar, kuzeyde Sibirya, doğuda Çin ve Uzak Doğu ülkeleri, güneyde Hindistan, Afganistan, batıda Hazar Denizi'nin kuzeyi ve Avrupa, Hazar Denizi'nin güneyi İran, Irak, Suriye, Mısır ve Anadolu olarak sıralanabilir (Kafesoğlu, 2004, s.48). Kafkasya Coğrafyası ise Türklerin kullandıkları ana göç yolları üzerinde yer alan coğrafi bir bölgedir. Yılmaz (2010, s.367)' a göre Kafkasya Coğrafyasında yer alan Türk toplulukları arasında Ahıska Türkleri önemli bir yere sahiptir. Ahıska (Ak-Sıka) bölgesi coğrafi olarak, şu anda Türkiye'nin kuzeydoğu (Kars-Ardahan) bölgesine sınır bir konumdadır ve Gürcistan sınırları içinde yer almaktadır (Kırzioğlu, 1970/2013, s.15). Bu bölgenin "Atabek Yurdu" olarak isimlendirildiği de görülmektedir. Atabek Yurdu, şimdiki Gürcistan'da bulunan Ahıska'dan başlayarak, Ardahan, Artvin, Kars, Erzurum ve Ağrı ilinin bazı ilçeleriyle Bayburt ve Gümüşhane'yi kısmen içine alan bir bölgedir (Çınar, 2015, s.20). 1828 yılında Rus kuşatmasından önce

Ahıska'da 50 bin Türk'ün yaşadığı bilinmektedir (Kırzioğlu, 1970/2013, s.17). Daha sonra Gürcistan sınırları içerisine dahil edilen Ahıska bölgesinde yaşayan Türklerin, Zeyrek (2001, s.58-61)'e göre, 1958 yılından itibaren, kendilerine örf ve adet olarak yakın gördükleri Azerbaycan'a göç etmeye başladıkları ve 1970-1992 yılları arasında anavatanlarına dönebilmek için ya da Türkiye'ye göç etmelerine izin verilmesi için, kurdukları derneklerde yayınladıkları bildiriler aracılığıyla mücadele verdikleri bilinmektedir. Kasım 1992 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla 500 ailenin Türkiye'ye kabul izni çıkmış olmasına rağmen sadece 100 aile Türkiye'ye yerleştirilebilmiştir. Ahıska Türklerinin, geçmişte kıyım, sürgün ve asimilasyonun olduğu birçok acı olay yaşadıkları anlaşılmaktadır. Milli kimliklerini koruma adına yaptıkları mücadele ayrı bir inceleme konusu olmakla birlikte, sürgünlerde uzun yıllardır varlık mücadelesi veren Ahıska Türklerinin, Türkiye'de yaşayan soydaşlarıyla benzer kültürel özellikler gösterdikleri de bilinmektedir.

Bu çalışma, Dünya'nın çeşitli ülkelerinde yaşamak zorunda bırakılmış ve şu anda Türkiye'de öğrenim görmekte olan, Ahıska kökenli öğrenciler ile Kafkas Üniversitesinde öğrenim görmekte olan diğer öğrencilerin, öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koymak, iki grup arasındaki benzerlikler ve farklılıkları tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçladığından betimsel bir araştırmadır. Betimsel yöntem geçmişte var olmuş ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005, s.80). Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu teknik çıkarım yapma yoluyla sosyal gerçeğin belirli boyutlarını araştıran bir yöntemdir. İçerik analizi teknik olarak mevcut olan metinlerin nicel ve nitel boyutlarından hareketle, mevcut olmayan yani bilinmeyen sosyal gerçeğin bazı boyut ve kesitlerine yönelik birtakım bulguları elde etmeyi amaçlamaktadır (Gökçe, 2006, s.20). İçerik analizi "iletişimin görünen içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel yollardan betimlenmesine dayanır" (Berelson, 1952, Akt. Bilgin, 2006, s.2). Bu yöntem ana hatlarıyla, araştırma hedeflerinin belirlenmesi, örneklemin oluşturulması, kategorilerin saptanması, değerlendirme, çıkarsama ve yorumlama aşamalarından oluşmaktadır. Kategori belirleme aşamasında ham veriler kategorilerle sistemli verilere dönüştürülmektedir fakat bütün araştırmalarda kullanılabilecek standart kategoriler listesi bulunmamaktadır diğer bir ifadeyle bu kategori listelerini oluşturmak araştırmacının esas aldığı kuramsal altyapıdan etkilenmektedir (Bilgin, 2006, s.11-20). Bu çalışmada içerik analizi yöntemlerinden olan tümevarımsal yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşım, bir

grup veriye bakarak gruplar içinde gözlemlenen düzenleyerek tümevarmaya ya da bir düzen oluşturmaya dayanır (Johnson, 2014, s.112; Mayring, 2000, s.101).

2.1. Katılımcılar

Araştırma kapsamına, Kars Kafkas Üniversitesinde öğrenim görmekte olan, Ahıska kökenli olup, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan 55 üniversite öğrencisi ile Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelmiş olan 66 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmaya toplam 121 öğrenci katılmıştır. Ahıska kökenli öğrencilerin seçimi amaçlı örnekleme yöntemine göre, Türkiye'den araştırmaya dahil edilen öğrencilerin seçimi ise oranlı küme örnekleme yöntemine göre yapılmıştır (Erkuş, 2013, s.121; Karasar, 2005, s.120).

Tablo 1. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere ilişkin betimsel veriler

	Türkiye'den Katılan Öğrenciler	Ahıska Kökenli Öğrenciler (Yaşanılan Ülkeye Göre)				Toplam
		Azerbaycan	Türkiye	Kazakistan	Rusya	
Katılan Öğrenci Sayısı	66	29	13	9	4	121
Çıkarılan Form Sayısı	9	4	1	2	1	17
Geçerli Form Sayısı	57	25	12	7	3	104

Tablo 1'de araştırma kapsamına alınmış Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelmiş olan öğrenci sayısının 66 olduğu ve bu öğrencilerden 57'sinin formlarının gerekli koşulları sağladığı görülmektedir. Ahıska kökenli öğrencilerin sayısının ise 55 (*Azerbaycan Cumhuriyeti'nden 29, Türkiye Cumhuriyeti'nden 13, Kazakistan Cumhuriyeti'nden 9 ve Rusya Federasyonu'ndan 4*) olduğu ve geçerli form sayılarının 47 (*Azerbaycan Cumhuriyeti'nden 25, Türkiye Cumhuriyeti'nden 12, Kazakistan Cumhuriyeti'nden 7 ve Rusya Federasyonu'ndan 3*) olduğu görülmektedir. Çıkarılan form sayısı ise toplamda 17'dir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını belirlemek üzere araştırmacılar tarafından düzenlenen ve iki kısımdan oluşan bir form kullanılmıştır. Formun birinci kısmında, öğrencilerden “*Öğretmen... gibidir*” cümlesindeki boşluğa, somut bir karşılık yazmaları istenmiştir. Öğrencilerden, yazmış oldukları bu metafora açıklama getirmeleri amacıyla, formun ikinci kısmında yer alan ve

“Çünkü...” kelimesi ile başlayan bölümü de ayrıntılı olarak doldurmaları istenmiştir. Veriler Kafkas Üniversitesi’nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden toplanmıştır. Ahıska kökenli öğrencilerin bir derslikte toplanması sağlanmış ve yönerge açıklanarak formları doldurmaları istenmiştir. Diğer öğrencilerden ise araştırmacılar tarafından gerekli açıklamaların yapılmasından sonra formları doldurmaları istenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Doldurulmuş formlara numara verilerek sıralaması yapılmış, ardından her bir katılımcının yazmış olduğu metaforlar listelenmiştir. Elde edilen metaforların toplam sayısı 121’dir. Metaforlar arasından Ahıska kökenli öğrenciler tarafından üretilen, somut olmayan “*sabır taşı*” ve “*zaman*” metaforları çıkartılmıştır. Metafor listesinde 119 metaforun kaldığı tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra metaforlar, Ahıska Kökenli öğrenciler ile diğer öğrencilerin ürettiği metaforlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Formlar tekrar incelenerek, “çünkü” kelimesinden sonrasını tamamlayan öğrencilerin formları değerlendirilmiştir. Kalan 119 formda “çünkü” kelimesinden sonrasının doldurulduğu görülmüştür. Kategorilerin homojen, ayırt edici, objektif olması, bütünsellik taşıması, amaca uygun ve anlamlı olması vb. gibi teknik koşullar dikkate alınarak kategori oluşturma aşamasına geçilmiştir. Alanyazına göre, kategorilendirmede başkaları tarafından daha önce geliştirilmiş olan kategoriler kullanılabilir, bu yapılamadığında veya uygun olmadığında ise yeni bir kategori sisteminin geliştirilmesi önerilmektedir (Creswell, 2008, s.244; Pektaş & Kıldan, 2009, s.271-287; Bilgin, 2006, s.19; Gökçe, 2006, s.60; Baş & Akturan, 2008, s.80; Burns, 2000, s.425-430). Bu çalışmada eldeki materyalin iyi bir denetimden geçirilmesi amacıyla, metaforlar, ortak özellikler açısından incelenmiş (Mayring 2000, s.99-103; Heppner, Wampold & Kivlighan, Çev. Didem M. Siyez, 2008, s.313-322), her metaforun “öğretmen” kavramıyla ilişkisi irdelenmiştir (Saban, 2008, s.465) ve verilerin 4 kategori altında toplandığı görülmüştür. Kategoriler oluşturulurken veride tekrarlayan düzenlilikler aranmış ve bu düzenlilikler kategorilere ayrılabilen örüntüleri ortaya çıkarmıştır. Daha sonra kategoriler iki kıstasa göre değerlendirilmiştir; iç homojenlik ve dış homojenlik bakımından incelenmiştir (Patton, 2014, s.465-466). İlk kıstas verilerin ait olduğu kategoriye ne kadar bütünlük sağladığı ya da anlamlı şekilde benzeştiği ile ilgilidir. İkinci kıstas ise kategoriler arasındaki farkların ne derece kesin ve net olduğu ile ilgilidir (Babbie, 2001, s.364-366). Bu çalışmada metaforların kategorilere yerleştirilmesi aşamasında *çakışan 9, sapan 6* metafor daha tespit edilmiş ve toplamda 15 metafor hiçbir kategoriye girmemiştir. Kategoriler 104 metafor

üzerinden oluşturulmuştur.

2.4. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Güvenirlik hesaplanmasında farklı yöntemler olmasına karşın en çok kabul gören yöntem, veri setinin başka bir uzman tarafından üretilebilir olmasının kontrol edilmesi yöntemidir. İkinci bir uzmanın a) mevcut veriye bakınca kategorileri anlamlı bulması, b) verinin kategori sistemine uygunluğunu kontrol etmesi, c) kategori sisteminin veriye “uygunluğunu” ve verinin de kategori sistemine “uygunluğunu” doğrulaması gerekebilir (Patton, 2014, s.466). Bu yolla elde edilecek değer, Creswell (2013)’e göre Miles ve Huberman tarafından geliştirilen güvenilirlik formülünün uygulanmasıyla elde edilecek *değerin en az .80* olması önerilmektedir (Çev. Bütün & Demir 2013, s.254). Bu açıklamalar ışığında araştırmadan, elde edilen verilerin ve kategorilere dağılımı farklı iki araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve sonucun olumlu olduğu ifade edilmiştir. Güvenirliği sağlamak için ise dört kavramsal kategori altında yer alan metaforların kategorileri temsil edip etmediğini doğrulamak için yine farklı iki araştırmacının görüşleri alınmış ve bu görüşler formül aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman’ın önerdiği güvenilirlik formülü kullanılarak güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir. Formülde; $Güvenirlik = \frac{Görüş Birliği}{Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı}$, olarak hesaplanır (Miles ve Huberman, 1994, s.64). Bu çalışma için hesaplanan güvenilirlik değerinin 0.99 olduğu görülmüştür. Demir ve Kaymak-Özmen (2015, s.369)’in çalışmalarında ifade ettikleri gibi araştırmanın geçerliğini sağlamak için, veri analiz süreci ayrıntılı olarak anlatılmış ve oluşturulmuş olan dört kategorinin her biri için, kategoriye en iyi temsil ettiği varsayılan örnekler seçilerek, bu örneklerle bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, çalışmadan elde edilmiş olan veriler üzerinde yapılan analizlerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Türkiye’den katılan öğrencilerin ürettikleri metaforların dağılımı

Metafor	f(%)	Metafor	f(%)	Metafor	f(%)
Ağaç	4(7.02)	Doğa	1(1.75)	Mum	1(1.75)
Aile	4(7.02)	Fener	2(3.51)	Okyanus	1(1.75)
Anne	1(1.75)	Gökkuşağı	1(1.75)	Psikolog	1(1.75)
Arkadaş	1 (1.75)	Güneş	8(14.04)	Pusula	1(1.75)
Ateşböceği	1(1.75)	Hayal edilen insan	1(1.75)	Sarmaşık	1(1.75)
Ay	1(1.75)	Işık	2(3.51)	Sayfa	1(1.75)
Ayna	2(3.51)	Kalem	1(1.75)	Sürahi	1(1.75)
Baba	1(1.75)	Kılavuz	1(1.75)	Toprak	1(1.75)
Bilge	1(1.75)	Kitap	2(3.51)	Trambolin	1(1.75)
Bilim insanı	1(1.75)	Lamba	2(3.51)	Yağmur	1(1.75)
Çiçek	1(1.75)	Levha	1(1.75)	Yıldız	2(3.51)
Çiftçi	1(1.75)	Masal	1(1.75)		

Dağ	2(3.51)	Meşale	1(1.75)
TOPLAM :37(52.86%) çeşit			f: 57(54.81%)

Tablo 2 incelendiğinde öğrenciler tarafından üretilen metaforların toplam çeşidinin 37(52.86%), frekansının ise 57(54.81%) olduğu görülmektedir. Metaforlardan, güneş 8(14.04), ağaç 4(7.02), aile 4(7.02), ayna, dağ, fener, kitap, ışık, lamba ve yıldız 2(3.51), anne, arkadaş, ateşböceği, ay, baba, bilge, bilim insanı, çiçek, çiftçi, doğa, gökkuşağı, hayal edilen insan, kalem, kılavuz, levha, masal, meşale, mum, okyanus, psikolog, pusula, sarmaşık, sayfa, sürahi, toprak, trambolin ve yağmur 1(1.75%)'ye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Ahıska Kökenli Öğrencilerin Ürettikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	f(%)	Metafor	f(%)	Metafor	f(%)
Ağaç	1(2.13)	Gökdelen	1(2.13)	Rehber	1(2.13)
Aile	2(4.26)	Gökyüzü	1(2.13)	Sevgili	1(2.13)
Anahtar	1(2.13)	Güneş	3(6.38)	Silgi	1(2.13)
Anne Baba	1(2.13)	Işık	1(2.13)	Siyah Renk	1(2.13)
Arkadaş	1(2.13)	Kılavuz	1(2.13)	Su	2(4.26)
Aşçı	1(2.13)	Köprü	1(2.13)	Tatlı Ve Ser	1(2.13)
Ay	1(2.13)	Kuyu	1(2.13)	Teknoloji	1(2.13)
Ayçekirdeği	1(2.13)	Lamba	1(2.13)	Tiyatro	1(2.13)
Aydınlık	1(2.13)	Merdiven	1(2.13)	Tiyatrocu	1(2.13)
Bahçe	1(2.13)	Mum	1(2.13)	Tütsü	1(2.13)
Bahçıvan	1(2.13)	Mürekkep	1(2.13)	Wifi	1(2.13)
Bulut	1(2.13)	Mürşit	1(2.13)	Yaprak	1(2.13)
Deniz	1(2.13)	Nar	1(2.13)	Yaşam	1(2.13)
Dost	1(2.13)	Nefes	1(2.13)		
Film	1(2.13)	Pusula	1(2.13)		
TOPLAM: 43(61.43%) çeşit metafor			f: 47(48.08%)		

Tablo 3'te üretilen metaforların toplam çeşidinin 43(61.43), frekansının ise 47(48.08) olduğu görülmektedir. Bu metaforların güneş 3(6.38), su ve aile 2(4.26), tiyatrocu, mum, arkadaş, aşçı, ay, ay çekirdeği, aydınlık, bahçe, bahçıvan, bulut, köprü, dost, film, gökdelen, gökyüzü, deniz, ışık, kılavuz, kuyu, lamba, merdiven, anne baba, mürekkep, mürşit, nar, nefes, pusula, rehber, sevgili, silgi, siyah renk, tatlı ve sert, teknoloji, ağaç, anahtar, tütsü, WIFI, yaprak, yaşam ve tiyatro 1(2.13) şeklinde dağıldığı görülür.

Her iki gurubun metaforları kategorilere yerleştirildiğinde aşağıda yer alan 4 kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir.

1. Kategori: Yetiştiren, Fayda Sağlayan, Bilgi Birikimini Paylaşan Biri Olarak Öğretmen,
2. Kategori: Rehberlik Eden, Aydınlatan, Yönlendiren Biri Olarak Öğretmen,
3. Kategori: İlham Veren, Çok Yönlü, Doğa Üstü ve Kutsal Vasıfları Olan Biri Olarak Öğretmen,

4. *Kategori: Destek olan, Öğrencinin Yanında Olan ve Fedakârlık Yapan Biri Olarak Öğretmen*

Aşağıda her iki grup öğrenci tarafından üretilen metaforların kategorilere dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4. Metaforların, Yetiştiren, Fayda Sağlayan Bilgi Birikimini Paylaşan Biri Olarak Öğretmen Kategorisine, Dağılımı

Türkiye'nin Çeşitli Bölgelerinden Gelen Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar	Ahıska Kökenli Öğrencilerin Ürettikleri Metafor
<i>Ağaç</i> 4(23.53), Anne 1(5.88), Ayna 2(11.76), Baba 1(5.88), Çiçek 1(5.88), Çiftçi 1(5.88), Doğa 1(5.88), Kitap 2(11.76), Okyanus 1(5.88), Sarmaşık 1(5.88), Sayfa 1(5.88), Yağmur 1(5.88)	<i>Ağaç</i> 1(6.25), Anne-baba 1 (6.25), Ay Çekirdeği 1(6.25), Aydınlık 1(6.25), Bahçe 1(6.25), Bahçıvan 1(6.25), Bulut 1(6.25), Gökyüzü 1(6.25), Merdiven 1(6.25), Mürekkep 1(6.25), Nefes 1(6.25), Su 2(12.50), WIFI 1(6.25), Yaprak 1(6.25), Yaşam 1(6.25),
Çeşit Sayısı: 12(46.15%), f:17(51.52%)	Çeşit Sayısı: 15(57.69%), f:16(48.48%)
Genel Toplam Çeşit: 26, f: 33	

*Ortak metaforlar bir kez sayıldığından, iki gurubun toplam çeşit sayısı genel toplamı vermez.

Tablo 4'te, Türkiye'den katılan öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 12 olduğu, bu kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranlandığında bu kategoriye giren metaforların oranının yüzde 46.15 olduğu görülmektedir. Aynı grubun üretmiş olduğu metaforların frekansının ise 17 olduğu, ve toplam üretilen 33 metafora oranının ise yüzde 51.52'dir. Bu metaforlar Ayna ve Kitap 2(11.76), *Ağaç* 4(23.53), Sarmaşık, Yağmur, Okyanus, Doğa, Çiçek, Çiftçi, Sayfa, Anne ve Baba 1(5.88) olarak sıralanmıştır. Ahıska kökenli öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 15 olduğu ve birinci kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının yüzde 57.69 olduğu görülmektedir. Bu metaforların frekansı 16'dır, birinci kategoride yer alan toplam üretilen 33 metafora oranının ise yüzde 48.48 olduğu ortaya çıkmıştır.

Metaforların, Su 2(12.50), WIFI, Mürekkep, Gökyüzü, Bahçıvan, Yaprak, Bulut, Yaşam, Bahçe, Ay çekirdeği, Aydınlık, Merdiven, *Ağaç*, Anne-baba ve Nefesin 1(6.25) olduğu görülmektedir. Bu kategoride (1) çeşit ortak metaforun olduğu saptanmıştır.

Örnek Metaforlar;

(TÖ) Türk öğrencileri, (AKÖ) Ahıska Kökenli öğrencileri ifade etmektedir.

“Öğretmen Anne gibidir. Çünkü anne gibi korur, öğretir, ders verir, yanlışlarımızdan ders almayı, yeniden yapmamayı öğretir.”(TÖ8) “Öğretmen anne baba gibidir. Çünkü iyiliğimizi ister”(AKÖ99).

Tablo 5. Metaforların, Rehberlik Eden Aydınlatan Yönlendiren Biri Olarak Öğretmen, Kategorisine Dağılımı

Türkiye'nin Çeşitli Bölgelerinden Gelen Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar	Ahıska Kökenli Öğrencilerin Ürettikleri Metafor
Ateşböceği 1(3.70), Ay 1(3.70), Bilge 1(3.70), Bilim insanı 1(3.70), Fener 2(7.41), Güneş 8(29.63), Hayal Edilen İnsan 1(3.70), Işık 2 (7.41), Kalem 1(3.70), Kılavuz 1(3.70), Lamba 2(7.41), Levha 1(3.70), Meşale 1(3.70), Mum 1 (3.70), Pusula 1(3.70), Yıldız 2(7.41)	Ay 1(8.33), Güneş 3(25.00), Işık 1(8.33), Kılavuz 1(8.33), Lamba 1(8.33), Mum 1(8.33), Mürşit 1(8.33), Pusula 1(8.33), Rehber 1(8.33), Silgi 1(8.33)
Çeşit Sayısı:16(84.21%), f: 27(69.23%)	Çeşit Sayısı:10(52.63%) f:12(30.77%)
Genel Toplam Çeşit: 19, f: 39	

Tablo 5 incelendiğinde Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 16 olduğu, ikinci kategoride yer alan toplam çeşit sayısına çeşit oranlandığında bu kategoriye giren metaforların oranının yüzde 84.21 olduğu görülmektedir ve bu metaforların frekansının 27 olduğu, ikinci kategoride yer alan toplam 39 metafora oranının ise yüzde 69.23 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforlar Güneş 8(29.63), Fener, Yıldız, Işık ve Lambanın 2(7.41), Bilge, Ateşböceği , Ay, Pusula, Kalem, Bilim insanı, Levha, Hayal Edilen İnsan, Kılavuz, Meşale ve Mum 1 (3.70) olarak bulunmuştur. Ahıska kökenli öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının ise 10 olduğu ve ikinci kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının yüzde 52.63 olduğu görülmektedir. Bu metaforların frekansının 12 olduğu, birinci kategoride yer alan toplam üretilen 39 metafora oranının ise yüzde 30.77 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforların Güneş 3(25.00), Işık, Mürşit, Kılavuz, Pusula, Lamba, Rehber, Ay, Mum ve Silgi 1(8.33) olduğu görülmektedir. İki gurubun yedi (7) çeşit ortak metaforunun olduğu ortaya çıkmıştır.

Örnek Metaforlar;

“Öğretmen lamba gibidir. Çünkü verdiği bilgilerle etrafındaki insanları aydınlatır.”(AKÖ93)

“Öğretmen ay gibidir. Çünkü bizi aydınlatır.”(TÖ19).

“Öğretmen ay gibidir . Çünkü gecemizi aydınlatır.”(AKÖ61)

Tablo 6. Metaforların, İlham Veren, Çok Yönlü, Doğa Üstü ve Kutsal Vasıfları Olan Biri Olarak Öğretmen, Kategorisine Dağılımı

Türkiye'nin Çeşitli Bölgelerinden Gelen Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar	Ahıska Kökenli Öğrencilerin Ürettikleri Metafor
Gökkuşakı 1(33.33), Masal 1(33.33), Trambolin 1(33.33)	Anahtar , Aşçı 1(7.69), Deniz 1(7.69), Film 1(7.69), Gökdelen 1(7.69), Köprü 1 (7.69), Kuyu 1(7.69), Nar 1(7.69), Siyah Renk 1(7.69), Tatlı ve sert 1(7.69), Teknoloji 1(7.69), Tiyatro 1(7.69), Tiyatrocu 1(7.69)
Çeşit sayısı: 3(18.75%), f:3 (18.75%)	Çeşit Sayısı: 13(81.25%), f: 13(81.25%)
Genel Toplam Çeşit: 16, f:16	

Tablo 6’da Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 3 olduğu ve üçüncü kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının yüzde 18.75 olduğu görülmektedir. Metaforların frekansının 3, üçüncü kategoride yer alan toplam üretilen 16 metafora oranının ise yüzde 18.75 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforlar Gökkuşuğu, Masal ve Trambolin 1(33.33)’dir. Ahıska kökenli öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 13 ve üçüncü kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının yüzde 81.25 olduğu görülmektedir. Metaforların frekansının 13, üçüncü kategoride yer alan toplam üretilen 16 metafora oranının ise yüzde 81.25 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforlar Tiyatrocu, Tatlı ve Sert , Kuyu , Gökdelen , Siyah renk , Film , Teknoloji , Nar Köprü , Deniz, Tiyatro, Anahtar, Aşçının 1(7.69) olduğu görülmektedir. Bu kategoride iki grup tarafından *ortak* üretilmiş herhangi bir metaforun olmadığı ortaya çıkmıştır.

Örnek Metaforlar;

“Öğretmen film gibidir. Çünkü filmlerin sonu merak edilir, aynı öğretmenin anlattığı bilgiler gibi”(AKÖ64).

“Öğretmen trambolin gibidir. Çünkü esnektir, çocuğa göre şekil alır, zorlamaz, eğlendirir. Eğlendirirken de çocuğu olduğundan daha yükseğe çıkarır”(TÖ54)

Tablo 7. Metaforların, Destek Olan, Öğrencinin Yanında Olan ve Fedakarlık Yapan Biri Olarak Öğretmen Kategorisine, Dağılımı

Türkiye’nin Çeşitli Bölgelerinden Gelen Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar f(%)	Ahıska Kökenli Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar f(%)
<i>Aile 4(40.00), Arkadaş 1(10.00), Dağ 2(20.00), Psikolog 1(10.00), Sürahi 1 (10.00), Toprak 1(10.00).</i>	<i>Aile 2(33.33), Arkadaş 1(16.67), Dost 1(16.67), Sevgili 1(16.67), Tütsü 1(16.67)</i>
Çeşit Sayısı: 6(66.67%), f: 10(62.50%)	Çeşit Sayısı: 5 (55.56%), f: 6(37.50%)
Genel Toplam Çeşit: 9, f: 16	

Tablo 7’de, Türkiye’den katılan öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 6 olduğu ve dördüncü kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının yüzde 66.67 olduğu görülmektedir. Bu metaforların frekansının 10, dördüncü kategoride yer alan toplam üretilen 16 metafora oranının ise yüzde 62.50 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforlar *Aile 4(40.00), Dağ 2(20.00), Sürahi, Arkadaş, Toprak ve Psikolog 1(10.00)* olarak bulunmuştur. Ahıska kökenli öğrencilerin ürettikleri metaforların çeşit sayısının 5 ve dördüncü kategoride yer alan toplam çeşit sayısına oranının ise yüzde 55.56 olduğu görülmektedir. Bu metaforların frekansının 6, dördüncü kategoride yer alan

toplam üretilen 16 metafora oranının ise 37.50 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu metaforlar *Aile* 2(33.33), *Dost*, *Arkadaş*, *Tütsü* ve *Sevgili* 1(16.67)'dir. Bu kategoride yer alan *ortak* metafor çeşidinin iki (2) olduğu ortaya çıkmıştır.

Örnek Metaforlar;

“Öğretmen Arkadaş gibidir. Çünkü her daim yanımdadır”(TÖ28)

“Öğretmen Arkadaş gibidir. Çünkü ben öğretmenimin yanında ondan çekinmeden, korkmadan, arkadaş gibi olmalıyım her zaman her konuda yardım alabilmeliyim”(AKÖ72)

Gurupların farklı kategorilerde yer alan ortak metaforlarının olmadığı görülmüştür.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışma, Dünya'nın çeşitli ülkelerinde yaşamak zorunda bırakılmış ve şu anda Türkiye'de öğrenim görmekte olan, Ahıska kökenli öğrenciler ile Kafkas Üniversitesinde öğrenim görmekte olan diğer öğrencilerin, öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koymak, iki grup arasındaki benzerlikler ve farklılıkları tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya katılan tüm öğrenciler tarafından üretilen metaforlar incelendiğinde 104 öğrencinin 70 çeşit metafor ürettikleri ortaya çıkmıştır. Güneş, aile, ağaç, ışık, lamba, arkadaş, ay, ayna, dağ, fener, kılavuz, kitap, mum, pusula, su ve yıldız metaforları birden fazla öğrenci tarafından üretilmiştir. Metaforlar incelendiğinde genellikle aydınlık çağrıştıran ya da ışıkla ilişkili metaforlardan oluşmuş olmaları dikkat çekmektedir. Türkiye'den katılan öğrencilerin ürettikleri metaforlar incelendiğinde, 57 öğrencinin 37 çeşit metafor ürettiği görülmektedir. *Güneş, ağaç, aile, ayna, dağ, fener, kitap, ışık, lamba ve yıldız* metaforlarını birden fazla öğrencinin ürettiği saptanmıştır. Ahıska kökenli öğrencilerin ise 47 öğrenci tarafından 43 çeşit metaforun üretilmiş olduğu görülmektedir. *Güneş, su ve aile* metaforlarını birden fazla öğrencinin ürettiği saptanmıştır. Guruplar karşılaştırıldığında Ahıska kökenli öğrencilerin aynı metaforu daha az üretmiş olmaları dikkat çekicidir. Bu durum, Ahıska kökenli öğrencilerin orta öğrenimlerini dünyanın farklı ülkelerde tamamlamış olmalarının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Gruplar tarafından üretilmiş olan *Güneş, Işık, Lamba, Mum, ve Ay* metaforlarının ortak olan yönlerinin, insanlar için aydınlatma özellikleri olan metaforlardan oluştuğu dikkati çekmektedir. Bu durumda her iki grup öğrencinin öğretmenin *aydınlatan ve ışık veren* yönünü ön plana çıkardıkları söylenebilir.

Bu çalışmada, “Yetiştiren, Fayda Sağlayan, Bilgi Birikimini Paylaşan Biri olarak Öğretmen”, “Rehberlik Eden, Aydınlatan, Yönlendiren Biri Olarak Öğretmen”, “İlham Veren, Çok Yönlü, Doğa Üstü ve Kutsal Vasıfları Olan Biri Olarak Öğretmen”, “Destek olan, Öğrencinin Yanında Olan ve Fedakârlık Yapan Biri Olarak Öğretmen” biçiminde dört (4) kategorinin oluştuğu tespit edilmiştir. Bu kategorilerin Saban’ın (2004, s.131-155) çalışmasında elde etmiş olduğu kategorilerle benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Yıldırım, Ünal ve Çelik, (2011, s.103-104) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin olumlu yönde (fedakar, çalışkan, aydınlatıcı, biçimlendirici ve lider) davranış gösteren kişiler olarak algılandıkları ifade edilmiştir. Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013, s.155)’ın yapmış oldukları benzer bir çalışmada, katılımcıların, öğretmen kavramını anne-baba, aile, bahçıvan, rehber, ışık, çoban gibi metaforlarla açıkladıkları ve elde edilen metaforların, şekillendirici, yol gösterici, bilgi kaynağı, statüsüz, esnek, model ve kutsal bir iş yapan öğretmen şeklinde sıralandığı ifade edilmiştir. Başka bir araştırmada, ‘Üniversite Hocası’ ile ilgili öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforlar 16 kavramsal kategori altında toplandığı görülmüştür (Tortop, 2013, s.155-156). Tulunay (2016, s.87) yaptığı çalışmada, toplam 12 kategori elde etmiştir. Bu kategoriler; Bilgi verici ve besleyici olarak, Seven ve koruyan olarak, Saf ve hassas biri olarak, Tanınmış ve değerli biri olarak, Yol gösterici ve yönetici olarak, Sevilmeyen ve cezalandırıcı biri olarak, Sevilen ve eğlenceli biri olarak, Somut bir varlık olarak, Yetiştirici ve şekillendirici olarak, Çalışkan ve mücadeleci biri olarak, Değişken ve beklenmedik biri olarak, Sıkıcı ve yorucu biri olarak öğretmen şeklinde sıralanmıştır.

Yetiştiren, Fayda Sağlayan Bilgi Birikimini Paylaşan Biri olarak Öğretmen Kategorisine giren metaforlar incelendiğinde, Yılmaz vd. (2013, s.161)’nın çalışmalarında olduğu gibi, öğretmenin yetiştirme, fayda sağlama ve bilgi birikimini paylaşma özelliğinin ön plana çıkmış olduğu görülür. Koç (2014, s.58) öğretmen kavramına ilişkin en belirgin özellik olarak öğretmenin benzer bir biçimde bilgi kaynağı olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Saban vd. (2006, s.501)’nın yapmış oldukları araştırmada, genel olarak öğretmen kavramının “bilginin sağlayıcısı ve öğrenciyi şekillendirici” olarak algılandığı saptanmıştır. Bu bulgunun da bu çalışmadan elde edilen bulgularla örtüştüğü görülmektedir. Benzer olarak Karadağ ve Gültekin (2012, s.82) yapmış oldukları çalışmalarında metaforların daha çok “bilgi sağlayan” kategorisinde toplandığına işaret etmişlerdir. Saban (2004, s.131)’ın araştırmasında, öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikiye yakın bir kısmının, öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcısı”, “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici” ve “öğrencileri tedavi edici” olarak

algıladığı görülmektedir. Bu bulgunun da yine bu çalışmadan elde edilen 1. kategoriyle örtüştüğü söylenebilir. Bursalıoğlu (1998, s.43)'in ifade ettiği biçimde öğretmenin okul içindeki rolleri incelendiğinde bunların içinde en önemlisi bilgi yayıcılığıdır ifadesini doğrular nitelikte bir bulguya ulaşılmıştır. Ekiz ve Koçyiğit (2012, s.454)'nin araştırmasında katılımcılar tarafından en fazla üretilen temanın yetiştirici ve geliştirici öğretmen teması olduğunu bulmuştur. Bu bulguyla bu çalışmadan elde edilen bulgunun örtüştüğü görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, öğretmenlik mesleğinin öğrenciyi şekillendirici, bilginin kaynağı ve aktarıcısı olarak algılandığı tespit edilmiştir (Saban, 2004, s.131; Saban vd. 2006, s.501; Cerit, 2008, s.701; Yılmaz vd. 2013, s.161; Koç, 2014, s.58). Buna karşın Avrupa Birliği öğretmen yetiştirme raporunda öğretmenlik mesleğinin halen “*bilginin aktarımı*” olarak görülmesi eleştirilmekte ve bu durumun öğretmenlik mesleğinin profesyonelleşmesini engellediği ifade edilmiştir (YÖK, 2007, s.93). Bu kategoride grupların, ürettikleri metaforların çeşit sayısının birbirine yakın olduğu görülür (bkz.Tablo 4). Türkiye’den katılan öğrencilerin anne ile baba metaforunu ayrı ayrı belirtmelerine karşın Ahıska kökenli öğrencilerin anne-baba olarak iki metaforu birlikte ifade ettikleri tespit edilmiştir. Diğer yandan *Türkiye’den katılan öğrenciler, yağmur, okyanus, çiftçi, çiçek, metaforlarına benzer ya da onları çağrıştıracak bir biçimde, Ahıska kökenli öğrenciler ise benzer bir biçimde su, bahçıvan ve yaprak metaforlarını üretmişlerdir*. Bu metaforların birbirlerini çağrıştırmalarına karşın “çünkü” ifadesinden sonraki kısımlarında farklılık gösterdikleri görülmektedir. Ahıska kökenli öğrencilerin ürettikleri metaforlardan dikkat çeken diğer bir metafor ise *WIFI* metaforudur. Güncel olması bakımından öğretmenin yerini teknolojiye terk edeceği tartışmalarının gündemde olduğu da düşünüldüğünde bu verinin üzerinde durulması gereken bir nokta olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. Saban’ın (2004, s.134) öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada ilk beş sırada yer alan metaforların *Bahçıvan, Su, Güneş, Heykeltraş, Çiftçi olduğunu ortaya koymuştur*. Bu metaforların bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla benzer olduğu görülmektedir.

Rehberlik Eden Aydınlatan Yönlendiren Biri Olarak Öğretmen Kategorisinde, ışık kaynağı olan ve insanların önünü aydınlatan, onların ilerlemelerine yardım eden nitelikteki metaforların toplanmış olduğu görülür. Ancak, *hayal edilen insan ve silgi* metaforlarının diğerlerinden ayrı olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. Bakıoğlu vd. (2013, s.28)'nin

yaptığı çalışmadan elde edilen bulgulara göre, metaforların çoğunda, ışık kaynağı temasının kullanıldığı ve katılımcıların metafor üretirken genellikle mum imgesine yöneldikleri görülmüştür. Bakioğlu ve Banoğlu (2013, s. 37) ışık kaynağı metaforlarının hem aydınlatma aracı hem de mum imgesi özelinde öğretmenlerdeki özgecilik davranışını yansıttığını ifade etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle bu çalışmanın bulgularıyla tutarlı bir biçimde öğretmenin *rehberlik etme, aydınlatma ve yönlendirme* özelliğinin ön plana çıkmış olduğu görülür. Cerit (2008, s.693) çalışmasında, öğretmenin bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne/baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olarak algılandığını belirlemiştir. Çelikten (2006, s.277) yine öğretmenin, anne-baba olarak öğretmen, bahçıvan, inci istiridyesi ve doktor olarak öğretmen biçiminde metaforlarla tanımlandığını ortaya koymuştur. Karadağ vd. (2012, s.82) yapmış oldukları çalışmalarında öğretmenlerle ilgili metaforların daha çok “rehberlik eden, yönlendiren ve koruyan” kategorisinde toplandığına işaret etmişlerdir. Bu kategoriye giren metaforlarda rehberlik etme, aydınlatma ve yönlendirme özelliğinin ön plana çıkmış olduğu görülür. Bu bulguların literatürde daha önce yapılmış olan benzer çalışmaların sonuçlarıyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilerin ürettikleri metaforların yoğun bir biçimde bu kategoride yer aldığı görülür. Güneş, Işık, Lamba, Kılavuz, Pusula, Ay ve Mum metaforlarının, her iki grup tarafından ortak olarak üretildiği görülmektedir (bkz. Tablo 5). Bu metaforların her iki grup tarafından benzer bir biçimde üretilmiş olması Türk Kültüründe *Dede Korkut ve Hoca Ahmet Yesevi’nin eserlerinde işaret edildiği gibi (ocak) aydınlık ve ışık kültürü’nün* etkileri olarak yorumlanabilir. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilerin ürettikleri metaforlardan *kalem* metaforu ile Ahıska kökenli öğrenciler tarafından üretilen *silgi* metaforu ise dikkat çekmektedir. Bu iki metafor ilk bakışta birbirinin zıddı gibi algılanmalarına karşın aynı kategoride yer almıştır.

İlham Veren, Çok Yönlü, Doğa Üstü ve Kutsal Vasıfları Olan Biri Olarak Öğretmen Kategorisine giren metaforların çok farklı özelliklerde oldukları görülmüştür. Bu durum, metaforların farklı bakış açılarına sahip bireyler tarafından üretilmiş olduğunu gösterir. Öğretmen kavramı katılımcıların iç dünyalarında oldukça farklı çağrışımlar yapmaktadır. Katılımcının iç dünyasını yansıtan kelimeyi keşfetmek; katılımcının iç dünyasını iyi bir şekilde ifade etmesine ve araştırmacının ise katılımcının bu ifadesini doğru bir şekilde yorumlamasına bağlı olmaktadır. Metaforlar üzerinde çalışılırken metaforun katılımcının iç dünyasıyla ilgili neyi temsil ettiği değil, katılımcının iç dünyasını nasıl temsil ettiğine dikkat edilmesi

önemlidir (Jensen, 2006, s.6). Bursalıoğlu, (1998, s.43)'e göre öğretmenin rolü çeşitli alt rollerin bir birleşimidir. Genellikle öğretmenin hem çevre kalkınması eylemlerine katılması hem de sosyolojik bir yabancı gibi yaşaması beklenir. Öğretmenlerin çevredeki diğer bireylerden farklı yaşaması, tarafsız davranması ve kutsal bir imaj olarak görülmesi bu rolün bir sonucudur.

Ortak objenin öğretmen olmasına karşın her bireyin, öğretmeni kendi fenomenolojik dünyasında çeşitli ve zengin bir bakış açısıyla değerlendirdikleri söylenebilir. Katılımcılardan bazıları öğretmeni *gökkuşağı* olarak nitelerken, bazıları *kuyu* olarak nitelendirmiştir. Bu durumun öğretmenin çok yönlü biri olma özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir. İlham veren biri olarak ise öğretmenin algılanış biçimi önemlidir. Çünkü geniş bir yelpazede değerlendirilmesi bir zenginlik olarak yorumlanabilir. Bu zenginlik öğrencilerin psikolojik dünyalarında öğretmenin onlara ilham kaynağı olma yönünü ön plana çıkardığını ifade eder. Shaw ve Mahlios (2008, s.42)' yaptıkları çalışmada öğretmenin farklılık oluşturma yönünün ön plana çıktığı görülmüştür. Bu durum, öğretmenin öğrencisinin yaşamında pozitif değişimler sağlaması özelliğini vurgulamaktadır. Bu metaforun *ilham verme, inanma ve güçlendirme* özelliklerini de yansıttığı ileri sürülmüştür. Literatürde yer alan bilgilerin bu çalışmanın bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Bu kategoriye giren metaforlarda öğretmeni üstün bir yere koyma çabalarının olduğu da görülmektedir. Bunun da zaman zaman öğretmene doğaüstü bir vasıf ve kutsiyet atfedilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. *Her iki grubun ise bu kategoride ortak metaforunun olmadığı görülür. Ancak iki grubun farklı çeşitte ürettikleri masal, tiyatro ve film gibi metaforların benzer çağrışımlara sahip oldukları söylenebilir.* Ahıska kökenli öğrencilerin üretmiş oldukları *Teknoloji* metaforu ile diğer bir kategoride yer alan ve yine aynı grupta tarafından üretilmiş olan *WIFI* metaforunun birlikte değerlendirilmesi gerekir. *Bu iki metaforun güncel teknoloji ile ilgili olması ve Ahıska kökenli öğrenciler tarafından üretilmiş olması dikkat çekicidir.*

Destek Olan, Öğrencinin Yanında Olan ve Fedakarlık Yapan Biri Olarak Öğretmen Kategorisinde yer alan metaforların büyük bir oranda yaşam içerisinde güven duyulan aile, arkadaş, dost, dağ, sevgili, toprak, psikolog gibi metaforlardan oluştuğu görülür. Yaşamda en güvenilir kişiler sıralamasında aile, arkadaş ve dost üst sıralarda yer alır. Ayrıca meslekler içerisinde ise psikolojik dünyamızın sırlarını paylaştığımız psikologların yer aldığı söylenebilir. Buna ek olarak insanın en korkusuz ve güvenli bir biçimde ayağını bastığı yer, üzerinde yaşadığı topraktır. Avrupa Birliği öğretmen yetiştirme raporunda öğretmenlerin öğrenmeyi destekleyici ve geliştirici geçerli deneyimlerden oluşmuş bir dağarcığa sahip olmaları vurgulanmaktadır

(YÖK, 2007, s.88). Thomas ve Beauchamp (2011, s.765) tarafından yapılan bir çalışmadan elde edilen metaforların, öğrencileri destekleme, koruma ve yardım etmeye yönelik metaforlardan oluştuğu görülmüştür. Katılımcıların üretmiş olduğu metaforların çoğu öğrencileri destekleme kategorisine girmiştir. Bu kategoriye giren metaforlara örnekler ise ağaç kökü, güneş ve kaptan şeklinde sıralandığı ve bu çalışmanın dördüncü kategorisinde yer alan metaforlarla karşılaştırıldığında genellikle doğada var olan dağ, toprak gibi ortak nesnelerden oluştukları görülür. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan öğrencilerin öğretmeni özelliklere kendilerine destek olan, öğrencinin yanında olan ve fedakarlık yapan biri olarak gördükleri söylenebilir. Bu kategoriye giren ve her iki gruptaki öğrenciler tarafından üretilen ortak metaforların Aile ve Arkadaş olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 7). Bu durum her iki grup öğrenci için öğretmenin, *aile ve arkadaş* kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu bakımdan grupların birbirine benzer oldukları ifade edilebilir.

5. SONUÇ

Yapılmış olan bu çalışmadan elde edilen metaforlardan oluşturulan kategoriler dört başlık altında toplanmıştır. *Bu başlıklar* 1.Yetiştiren, Fayda Sağlayan Bilgi Birikimini Paylaşan Biri olarak Öğretmen, 2. Rehberlik Eden Aydınlatan Yönlendiren Biri Olarak Öğretmen, 3.İlham Veren, Çok Yönlü, Doğa Üstü ve Kutsal Vasıfları Olan Biri Olarak Öğretmen, 4.Destek olan Öğrencinin Yanında Olan ve Fedakârlık Yapan Biri Olarak Öğretmen kategorileridir.

Anadolu'ya Kafkasya'dan yapılan göçlerin Ahıska bölgesi üzerinden yapılmış olduğu göz önüne alındığında göçlerle birlikte kültürel öğelerin de yer değiştirdiği söylenebilir. Anadolu'da yaşayan insanların kültürel özellikleri ile Ahıska bölgesinde yaşayan fakat daha sonra yer değiştirme politikalarıyla yerleri değiştirilen Ahıskalıların, Türkiye'de yaşayan soydaşlarıyla benzerlik göstermeleri beklenen bir durumdur. Bu çalışma öğretmen kavramına ilişkin bakış açılarının her iki grupta birbirlerine ne kadar benzerlik gösterdiğinin ortaya konulması bakımından önemlidir. Çalışma sonucunda her iki grubun öğretmen kavramına ilişkin birbirlerine benzer tanımları ortaya koymaları önemli bir sonuçtur.

6. KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2001). *Türk eğitim tarihi*. (Genişletilmiş 8.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Arslan, M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim ve öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, (171), 100-108.
- Babbie, E. (2001). *The practice of social research*. (9th Edition). Wadsworth:

Belmont.

- Bakioğlu, A. & Banoğlu, K. (2013). Öğretmenlikte kariyer basamakları uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin metaforlar ve sosyal ağ analizi yöntemiyle incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (37), 28-55.
- Baş, T. & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri NVIVO 7.0 ile nitel veri analizi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Burns, R. B.(2000). *Introduction to research methods*. London: Sage publications.
- Bursalioglu, Z. (1998). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (11.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4),693-712.
- Çınar, İ. (2015). *Atabek yurdu. jeokültürel yaklaşım*. İstanbul: IQ yayınları.
- Creswell, J. (2008). *Educational resarch. planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (3th ed.). New Jersey: Pearson International Edition.
- Creswell, J. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri. beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev.: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi. (2013).
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (21), 269-283.
- Demir, Ö. & Kaymak-Özmen, S. (2015). Ortaokul öğrencilerinin düşünme kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies*, 10(7), 359-380.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ekiz, D. & Koçyiğit, Z. (2012). Sınıf öğretmenlerinin 'Öğretmen' kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2),440-458.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Goaltly, A. (1997). *The language of metaphors. contributors*. [https:// www. cambridge.org/core/journals/englishlanguageandlinguistics/article/andrew-goaltly-the-language-of-metaphors-london-routledge](https://www.cambridge.org/core/journals/englishlanguageandlinguistics/article/andrew-goaltly-the-language-of-metaphors-london-routledge) adresinden 07.08. 2018 tarihinden alınmıştır.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Heppner, P., Wampold, B. & Kivlighan, D. (2008). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed.: Didem Müge Siyez). Ankara: Mentis Yayıncılık. (1999).
- Herbert, S. (2009). Secondary science teachers' metaphors: A case study, Part 1. *Caribbean Curriculum*, 2(16). 1-31.
- Jensen, D. F. N. (2006). Metaphors as a bridge to understanding. educational and social contexts. *International Journal of Qualitative Methods* 5 (1), 1-17.
- Johnson, A. P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev. Yıldız Uzuner, Meltem

- Özten-Anay). Ankara: Anı Yayıncılık. (2002).
- Kafesoğlu, İ. (2004). *Türk milli kültürü* (24. bs.). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karadağ, R. & Gültekin, M. (2012). The metaphors that elementary school students use to describe the term 'teacher'. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 8 (1), 69-83.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi; Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (14. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kırzioğlu, F. (2013). Ahıska bölgesi ve türklük. *Bizim Ahıska Dergisi*. Sayı.30 ss.15-17 (Özgün Makale 1970 tarihlidir).
- Koç, S. E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 47-72.
- Mahlis, M., Shaw, D. & Barry A., (2010). Making sense of teaching through metaphors: a review across three studies. *KU ScholarWorks* (1-46).
- Mayring, P. (2000). *Nitel sosyal araştırmaya giriş*. (Çev.: Adnan Gümüş ve Sezai M. Durgun). Adana: Baki Kitabevi.
- Miles, M. B. & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis*. California: Sage Publications.
- Nikitina, L. & Furuoka F. (2014). A Look at a small classroom in a big university: Through a metaphor. *Vividly Croatian Journal of Education*, 16 (1), 217-234.
- Oktar, İ. & Yazçayır, N. (2008). Öğrencilere göre etkili öğretmen özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi-Eğitim ve Sosyal Bilimler*, (180), 8-23.
- Patton, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk B. Demir). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Pektaş, M. & Kıldan A. O. (2009). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının 'öğretmen' kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 171-287.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının 'Öğretmen' kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, (55), 459-496.
- Saban, A., Koçbeker, N. B. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Shaw, D. M. & Marc Mahliss (2008). Pre-service teachers' metaphors of teaching and literacy, *Reading Psychology*, 29:1, 31-60.
- Thomas, L. & Beauchamp, C. (2011). Understanding new teachers' professional identities through metaphor, *Teaching and Teacher Education*, 27,762-769.
- Tortop, H. S. (2013). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*. 3(2), 153-160.
- Tulunay, Ö. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*. 2 (1), 78-93.

- Wan, W., Low D. G. & Li, M. (2011). From students' and teachers' perspectives: Metaphor analysis of beliefs about EFL teachers' roles. *System*, 39, 403-415.
- Yıldırım, A., Ünal, A. & Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 92-109.
- Yılmaz F., Göçen, S. & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 151-164.
- Yılmaz, M. (2010). *Tarihi, siyasi ve kültürel yönleriyle Türklerin dünyası ve Türkiye'nin Dış Türkler politikası*. Ankara: Kripto Kitaplar.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)*. Yüksek Öğretim Kurulu Yayını. 2007-5. Meteksan. Ankara.
- Zeyrek, Y. (2001). *Ahıska bölgesi ve Ahıska Türkleri*. [Elektronik Sürüm]. Ankara: Pozitif Matbaacılık.